

דף תרגול: שורש ובניין וחלקי דיבר - המעבדה של פרופסור שורש

מהדורה למורה עולים חדשים

מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- לזהות שורש של מילים ולהפריד אותו מהתוספות
- לזהות בניינים שונים בפועל
- לזהות חלקי דיבר במשפט

גרסת עולים חדשים – מילון מילים בראש הדף, משפטים קצרים ושפה פשוטה. אפשר לאפשר מילון אישי ועבודה בזוגות.

חלק א' – זיהוי שורשים

1. א – גלגל
2. ב – סכל
3. א – כתב
4. ב – לבש
5. א – חשב

חלק ב' – זיהוי בניינים

1. 1 – ב (פעל)
2. 2 – ה (פיעל)
3. 3 – ד (הפעיל)
4. 4 – ג (התפעל)
5. 5 – א (נפעל)

חלק ג' – נכון או לא נכון - בניינים ושורשים

1. נכון – בבניין הפעיל יש תוספת ה' בתחילת הפועל
2. נכון – לשתי המילים יש את השורש שמר
3. לא נכון – רוב השורשים הם בני שלוש אותיות, חלקם בני ארבע
4. נכון – כמו התלבש, התרחץ - פעולה הדדית או על עצמו
5. לא נכון – אפשר לזהות בניין גם לפי התבנית של המילה

חלק ד' – חלקי דיבר במשפט

1. שם תואר
2. פועל
3. שם עצם
4. תואר הפועל
5. שם תואר

חלק ה' – מיון מילים למכונה של פרופסור שורש

1. קודם כותבים את המילה המלאה כפי שהיא מופיעה במשפט
2. אחר כך מסירים את התוספות והאותיות הנוספות
3. לאחר מכן מזהים את שלוש או ארבע האותיות שנשארות - זה השורש
4. לבסוף בודקים אם המילה שייכת לשם עצם, פועל או שם תואר

חלק ו' – עזרה לפרופסור שורש

1. תלמידים יכתבו מילים כמו כתב, כתיבה, התכתב עם זיהוי נכון של בניין וחלק דיבר
2. תשובה חופשית שמסבירה שהשורש נותן את המשמעות הבסיסית והתוספות משנות זמן, בניין או תפקיד

כרטיס יציאה – מה לחפש

- השורש נכון ושלוש המילים אכן נבנות ממנו
- כל חלקי הדיבר מזוהים נכון במשפט
- התשובה מבדילה בין המשמעות הבסיסית לתבנית

טיפים להפעלה:

- אפשר לחלק לקבוצות ולתת לכל קבוצה שורש אחר לעבודה
- מומלץ להדגים על הלוח פירוק של מילה אחת לשורש לפני התרגול העצמאי
- בגרסה המונגשת כדאי לספק מחסן מילים עם שורשים אפשריים



דף תרגול: שורש ובניין וחלקי דיבר - המעבדה של פרופסור שורש

דף התלמיד/ה עולים חדשים

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

פרופסור ממציא מכונה שמפרקת מילים לחלקים. נתרגל למצוא שורש של מילה ולהבין איזה חלק דיבר היא.

📖 מילון קטן:

שורש	שלוש או ארבע אותיות שהן הבסיס של המילה
בניין	התבנית שבה בנויה המילה, לדוגמה פעל, פיעל, הפעיל
חלק דיבר	סוג המילה - שם עצם, פועל, שם תואר וכדומה
שם עצם	מילה שמציינת דבר, אדם או מקום
פועל	מילה שמתארת פעולה
שם תואר	מילה שמתארת תכונה של שם עצם
תוספות	אותיות שמתווספות לשורש כדי ליצור מילה

1 חלק א' – זיהוי שורשים

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מצאו את השורש של המילה מתגלגל

א) גלגל ב) תגל ג) מתג ד) לגל

2. מצאו את השורש של המילה הסתכלות

א) הסת ב) סכל ג) כלת ד) הכל

3. מצאו את השורש של המילה כתיבה

א) כתב ב) תיב ג) כית ד) תבה

4. מצאו את השורש של המילה התלבשות

א) תלב ב) לבש ג) הלב ד) בשות

5. מצאו את השורש של המילה מחשבה

א) חשב ב) משח ג) חבה ד) מחש

2 חלק ב' – זיהוי בניינים

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. כתב	___	**א.** נפעל
2. לימד	___	**ב.** פעל
3. הלביש	___	**ג.** התפעל
4. התרגש	___	**ד.** הפעיל

5. נכתב	___	**ה.** פיעל

3 חלק ג' – נכון או לא נכון – בניינים ושורשים

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בבניין הפעיל מוסיפים ה' בתחילת המילה, לדוגמה הקפיץ	☐	☐
2	המילים 'שומר' ו'שמירה' נבנות מאותו שורש	☐	☐
3	בכל מילה בעברית יש בדיוק ארבע אותיות שורש	☐	☐
4	בניין התפעל מתאר לרוב פעולה שהאדם עושה לעצמו	☐	☐
5	אי אפשר לדעת את הבניין של מילה בלי לדעת מה השורש שלה	☐	☐

4 חלק ד' – חלקי דיבר במשפט

השלימו את המילה החסרה.

1. במשפט 'הילד הרץ המהיר ניצח בתחרות' - המילה 'מהיר' היא _____

2. במשפט 'התלמידה כתבה חיבור ארוך' - המילה 'כתבה' היא _____

3. במשפט 'הספר נמצא על השולחן' - המילה 'ספר' היא _____

4. במשפט 'הוא רץ מהר מאוד' - המילה 'מהר' היא _____

5. במשפט 'הילדה השמחה שרה שיר' - המילה 'שמחה' היא _____

5 חלק ה' – מיון מילים למכונה של פרופסור שורש

מספרו את השלבים לפי הסדר הנכון (1, 2, 3...).

☐	לבסוף בודקים אם המילה שייכת לשם עצם, פועל או שם תואר
☐	קודם כותבים את המילה המלאה כפי שהיא מופיעה במשפט
☐	אחר כך מסירים את התוספות והאותיות הנוספות
☐	לאחר מכן מזהים את שלוש או ארבע האותיות שנשארות - זה השורש

6 חלק ו' – עזרה לפרופסור שורש

כתבו תשובה מלאה במשפטים שלמים.

1. כתבו שלוש מילים נוספות מהשורש כת-ב, וציינו לאיזה בניין וחלק דיבר שייכת כל אחת

2. הסבירו במילים שלכם למה חשוב להבדיל בין שורש לבין תוספות כשמנתחים מילה

כרטיס יציאה

כתבו שורש אחד ושלוש מילים שנבנות ממנו

תנו דוגמה למשפט עם שם עצם, פועל ושם תואר וסמנו כל מילה

הסבירו בקצרה מה ההבדל בין שורש לבניין

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀